

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง แต่ปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ "การศึกษา" เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปของการเพิ่มความรู้ ความสามารถ และทักษะ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีแรกที่ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติแล้วรวม 7 ฉบับ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญทางการศึกษาในแต่ละแผน ได้ดังนี้

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)

มีจุดมุ่งหมายเน้นการพัฒนาในระดับเบื้องต้น อันเป็นการศึกษาภาคบังคับให้กับประชาชน และจัดแนวทางการศึกษาระดับอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในด้านกำลังคน โดยคำนึงถึงผลในระยะ 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2509-2524) สำหรับด้านการอุดมศึกษานั้น มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้สามารถผลิตนักศึกษาในอาชีพแขนงต่างๆ ให้เพียงพอต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายจะขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาคต่าง ๆ โดยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในภาคต่าง ๆ ขึ้น

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)

มีการพิจารณาและวางแผนพัฒนาด้านสังคม เช่น การศึกษา การอนามัย การสาธารณสุข ด้านแรงงาน การปกครอง เป็นต้น แต่ยังคงเน้นหนักในด้านการสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน

พัฒนาการอุดมศึกษาไว้ดังนี้ "ขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเน้นสาขาวิชาต่าง ๆ ลดหลั่นไปตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ความต้องการกำลังคนระดับสูง ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่คิดว่าสำคัญ เช่น สาขาวิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ แพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น รัฐจะสนับสนุนในการยกระดับมาตรฐานการอุดมศึกษา ส่งเสริมให้มีการวิจัยและสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยได้มีโอกาสให้บริการทางวิชาการแก่สังคมมากขึ้น เพื่อที่จะให้บริการนี้กระจายไปได้ทั่วประเทศ..."

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

เน้นหนักในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภท โดยการปรับปรุงคุณภาพและขยายการศึกษาแต่ละระดับ พร้อมทั้งมุ่งแก้ไขสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ให้ดีขึ้น และเหมาะสมตามหลักการพัฒนากำลังคนของประเทศ สำหรับด้านการอุดมศึกษานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกำลังคนระดับสูงให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยการขยายการผลิตในกลุ่มสาขาวิชาที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ยังได้เน้นในเรื่องคุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตออกมาให้เป็นผู้มีปัญญารอบรู้ในวิทยาการพื้นฐาน มีคุณธรรม จริยธรรม ที่จะนำไปเป็นหลักให้รู้จักคิดวินิจฉัย ใฝ่ใจหาความรู้ใหม่ และพร้อมที่จะเผชิญและนำสังคมในอนาคตได้

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาไว้ว่าจะพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภทให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของประเทศ และให้สนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางสังคมและการพัฒนาประเทศ โดยให้การศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพของพลเมืองไทย มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาเพื่อพึ่งตนเอง ในระยะยาว โดยการระดมสรรพกำลังและหารายได้จากแหล่งต่าง ๆ ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมุ่งลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

มีจุดมุ่งหมายปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของการอุดมศึกษาให้สูงขึ้น โดยเน้นการยกระดับคุณวุฒิและประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ ปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสมดุลย์ระหว่างภาคทฤษฎีและประสบการณ์ภาคปฏิบัติ มีการจัดวางมาตรการที่จะประกันความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาควบคู่กับการขยายการผลิตบัณฑิตในกลุ่มสาขาวิชาการ และวิชาชีพที่มีความต้องการกำลังคนสูง และยังมีขีดความสามารถอยู่ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจน

ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด รวมทั้ง
 ทามาตรการในการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาสนับสนุนกิจการอุดมศึกษา เพื่อเป็นการ
 แบ่งเบาภาระงบประมาณจากรัฐบาล

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษาโดยมุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการผลิตบัณฑิต
 วิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ
 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และมีนโยบายในการผลิตบัณฑิต
 ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ปรับปรุงคุณภาพอาจารย์และบุคลากร
 ของสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังปรากฏนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐระดมสรรพกำลัง
 และหารายได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และให้ผู้รับโอกาสร่วมรับ
 ภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

มีวัตถุประสงค์มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม
 จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
 สำหรับด้านอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์มุ่งพัฒนาการอุดมศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา
 ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาบุคคล ท้องถิ่น และประเทศ
 สามารถผลิตกำลังคน พัฒนาองค์ความรู้และศาสตร์ทุกสาขา รวมทั้งการวิจัย เพื่อการพึ่งพาตน
 เอง ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และเป็นผู้ดำเนินการทำนุบำรุง ศึกษา วิจัย เผยแพร่ศิลปะ
 และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังปรากฏนโยบายส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาระดมทรัพยากรจาก
 แหล่งต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชน และทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ มา
 ช่วยในการพัฒนาการอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาตลอดมา ทั้งในด้าน
 ปริมาณและคุณภาพ โดยการสนับสนุนและส่งเสริมให้ขยายการศึกษาระดับนี้ไปยังส่วนภูมิภาคต่าง ๆ
 สนับสนุนและส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในการพัฒนาอาจารย์ ทำการวิจัย ปรับปรุงหลักสูตร
 การเรียนการสอน ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อผลิตกำลังคนให้สามารถออกไป
 ทำงานรับใช้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของนโยบาย
 พบว่า นโยบายอุดมศึกษาที่ปรากฏในแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

จนถึงแผนปัจจุบัน มีหลายตอนที่เกี่ยวกับการอุดมศึกษา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการให้สถาบัน อุดมศึกษาพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองในระยะยาว ให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐระดมสรรพกำลังและทา รายได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และให้ผู้รับโอกาสทางการศึกษา ร่วมรับภาระทางด้านค่าใช้จ่ายให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อแบ่งเบาภาระงบประมาณแผ่นดิน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี พบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ ยังมีความสามารถในการพึ่งตนเองทางการเงินค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่ยังคงต้องอาศัยงบประมาณแผ่นดินเป็นหลัก โดยมีเงินรายได้หรือเงินนอกงบประมาณอื่น ๆ อาทิ เงินช่วยเหลือจากภาคเอกชนในรูปของทุนการศึกษา ทุนอุดหนุนวิจัย เป็นต้น สมทบเป็น สัดส่วนน้อย ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ค่าใช้จ่ายของสถาบันอุดมศึกษาจำกัดรับของรัฐ สังกัด ทบวงมหาวิทยาลัยมาจากเงินงบประมาณแผ่นดินถึงร้อยละ 75-85 ส่วนเงินนอกงบประมาณมี สัดส่วนเพียงร้อยละ 15-25 ในส่วนของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลนั้น จากข้อมูลปี 2530-2534 พบว่า สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินนอกงบประมาณที่ได้จากเงินผลประโยชน์ต่าง ๆ ของสถาบัน อยู่ระหว่างร้อยละ 12-15 และในส่วนของวิทยาลัยครูนั้น ค่าใช้จ่ายจากเงินนอกงบประมาณมี สัดส่วนราวร้อยละ 14-16 (ตาราง 1.1, 1.2) และทางด้านการร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย พบว่าสัดส่วนการรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ที่เรียนในระดับอุดมศึกษานั้น ยังคงมี สัดส่วนน้อยมาก โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้เรียนรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพียง ร้อยละ 5-10 ของงบดำเนินการต่อคนต่อปี ค่าใช้จ่ายมากกว่าร้อยละ 90 จึงยังต้องมาจากงบ งบประมาณแผ่นดิน แต่เมื่อพิจารณาในด้านงบประมาณแผ่นดินนั้น พบว่า ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาประมาณร้อยละ 18-20 ของงบประมาณ ประเทศ เมื่อเปรียบเทียบงบประมาณการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) พบว่า มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 3.18 ในปี 2530 และลดลงเหลือร้อยละ 2.92 ในปี 2534 นั่นคือสัดส่วน การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบกับงบประมาณรวม มีแนวโน้มลดลง ซึ่งการ ปล่อยให้ภาวะเช่นนี้คงอยู่ต่อไป จะทำให้การสนับสนุนกิจการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอาจไม่ สามารถสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ อาจจะมีส่วนทำให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในระดับสูงไม่เป็นไปอย่างเหมาะสม และความต้องการของสังคมโดยส่วนรวม

ดังนั้น ในอนาคตสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จะได้รับแรงกดดันทั้งในเชิงนโยบายจากรัฐ และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลที่มีแนวโน้มลดลง ให้มีการจัดหารายได้เพื่อการพึ่ง

ตนเองให้มากขึ้นในทุก ๆ กรณีที่จะสามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติอย่างแน่นอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็จะต้องอยู่ในสภาพที่จะได้รับแรงกดดันดังกล่าว และได้รับผลกระทบจากความขาดแคลนของงบประมาณอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเหตุผลในการจัดตั้ง คือ การขยายแนวคิดของการจัดการศึกษาระดับสูง จากเดิมซึ่งเน้นการผลิตกำลังคนในวิชาชีพเฉพาะทางสาขาต่าง ๆ เข้ารับราชการ มาเป็นการจัดการศึกษาแนวกว้างที่ส่งเสริมให้ผู้ที่เข้ามาเล่าเรียนออกไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามความถนัด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ตั้ง มีความสมดุลระหว่างสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีข้อได้เปรียบทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรที่ดิน จึงน่าจะมีหนทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้มากกว่าสถาบันอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงิน ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทาง มาตรการ และเป็นทางเลือกให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ได้ใช้เป็นกรอบในการวางแผน เพื่อแก้ปัญหาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 1.1: งบประมาณแผ่นดินกับเงินนอกงบประมาณแผ่นดินของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย ปี 2530-2534
(หน่วย : ล้านบาท)

สถานศึกษา	2530		2531		2532		2533		2534	
	เงินงบประมาณ	เงินนอกงบประมาณ	เงินงบประมาณ	เงินนอกงบประมาณ	เงินงบประมาณ	เงินนอกงบประมาณ	เงินงบประมาณ	เงินนอกงบประมาณ	เงินงบประมาณ	เงินนอกงบประมาณ
ทบวงมหาวิทยาลัย										
รัฐ/จำกัดรับ	5,117	1,373	5,631	1,801	6,356	2,081	7,848	2,108	9,751	1,726
รัฐ/ไม่จำกัดรับ	236	584	244	595	274	591	346	525	434	635
กระทรวงศึกษาธิการ										
ส.ราชมงคล	679	89	666	97	758	111	950	167	1,256	191
วิทยาลัยครู	731	132	797	128	865	136	1,051	165	1,319	246

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญจากการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ระดับอุดมศึกษา เมษายน 2537, ตารางที่ 16.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 1.2: สัดส่วนงบประมาณแผ่นดินกับเงินนอกงบประมาณแผ่นดินของสถาบันอุดมศึกษา สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 6

	สัดส่วนงบประมาณ (%)	
	งบแผ่นดิน	งบรายได้
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ/จำกัดรับ	75-85	15-25
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ/ไม่จำกัดรับ	29-41	59-71
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	85-88	12-15
วิทยาลัยครู	84-86	14-16

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, เมษายน 2537, อ้างแล้ว, หน้า 43.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ถึงสถานภาพของแหล่งที่มาของทรัพยากรการเงิน สำหรับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในอดีตและปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบถึงบทบาทของแหล่งที่มาของทรัพยากรการเงินแต่ละแหล่งในการผลิตมหาดบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ นอกจากนี้ยัง ได้ศึกษาและพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้ในการจัดหาทรัพยากรการเงิน เพื่อการผลิตมหาดบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเป็นไปได้มากที่สุด จึงได้มีการกำหนดขอบเขตเฉพาะของการวิจัยครั้งนี้ ไว้ดังต่อไปนี้

ก. แหล่งที่มาของทรัพยากรการเงินที่จะนำมาวิเคราะห์ รวมถึง (1) ส่วนที่ได้รับจัดสรรจากงบประมาณแผ่นดิน (2) ส่วนที่ได้รับจัดสรรจากเงินผลประโยชน์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งของบัณฑิตวิทยาลัย (3) ส่วนที่เรียกเก็บจากนิสิตในรูปของค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ (4) ส่วนที่ได้รับจากการขายบริการทางวิชาการ (5) ส่วนที่ได้รับจากการบริจาค และ (6) ส่วนที่ได้รับจากแหล่งที่มาอื่น ๆ ที่ใช้เฉพาะกิจการการผลิตบัณฑิตศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงทุนการศึกษาและทุนการวิจัย เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาและทรัพยากรที่สามารถประมาณค่าเป็นตัวเงินได้

ข. ทรัพยากรการเงิน ที่นำไปใช้ในการผลิตมหาดบัณฑิต ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์จะอยู่ในรูปแบบหลัก ๆ 3 รูปแบบคือ (1) เงินงบประมาณแผ่นดิน (2) เงินทุนบัณฑิต และ (3) เงินทุนคณะ

ค. ค่าใช้จ่ายในกิจการบัณฑิตศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายประเภทค่าใช้จ่ายดำเนินการ และค่าใช้จ่ายลงทุนเฉพาะส่วนที่เป็นตัวเงินที่ใช้ในการผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท โดยยึดปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 เป็นกรณีศึกษาเฉพาะ

ง. ค่าใช้จ่ายที่ทำการวิเคราะห์จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ค่าใช้จ่ายรวม (total cost) และค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (average cost) หรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วย ซึ่งจะมีดัชนีค่าใช้จ่าย 4 ดัชนีคือ ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปี ค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลา (FTSE) ต่อปี ค่าใช้จ่ายต่อหลักสูตรต่อปี และค่าใช้จ่ายต่อผู้สำเร็จการศึกษา 1 คน

จ. ขอบเขตเชิงเวลาคือ ปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ในช่วงเวลาของภาคการศึกษาที่สอง ปีการศึกษา 2534 ปีการศึกษา 2535 และภาคการศึกษาที่หนึ่ง ปีการศึกษา 2536

จ. หน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) เป็นจำนวนนิสิตลงทะเบียน จำนวน นิสิตเต็มเวลาและหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่นำมาวิเคราะห์ในการวิจัยนี้ จะเป็นหลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโท ทางด้านสาขาสังคมศาสตร์ เป็นที่นิยมอย่างสูงตามทิศทางการขยายตัวของตลาดแรงงาน และนอกจากนี้ การวิเคราะห์หลักสูตรระดับปริญญาโทภาคปกติที่ไม่ใช่หลักสูตรพิเศษ ก็เพื่อที่จะให้ค่าใช้จ่ายที่ปรากฏออกมาเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้มีผลมาจากการเปิดสอนนอกเวลาราชการ หรือการเชิญอาจารย์ต่างชาติมาบรรยาย ทำให้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูง โดยไม่ได้สะท้อนถึงประเด็นคุณภาพ เมื่อพิจารณาในขอบเขตเชิงเวลา คือ ปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 หรือครอบคลุม 3 ปีการศึกษา คือ ปีการศึกษา 2534 ปีการศึกษา 2535 และปีการศึกษา 2536 จะมีหลักสูตรระดับปริญญาโททั้งสิ้น 47 หลักสูตร แต่หลักสูตรระดับปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ จะมีทั้งหมด 40 หลักสูตร จาก 6 คณะวิชา ดังนี้คือ

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาโท 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจ หลักสูตรบัญชีการเงิน หลักสูตรบัญชีบริหาร หลักสูตรสถิติ หลักสูตรการประกันภัย หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ

คณะรัฐศาสตร์ ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาโท 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการปกครอง หลักสูตรความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หลักสูตรประชากรศาสตร์ หลักสูตรสังคมวิทยา หลักสูตรมานุษยวิทยา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

คณะครุศาสตร์ ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาโท 23 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรสาร์ต-พื้นฐานการศึกษา หลักสูตรวิจัยการศึกษา หลักสูตรสถิติการศึกษา หลักสูตรการวัดและประเมินผลการศึกษา หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการสอนภาษาไทย หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรการสอนสังคมศึกษา หลักสูตรการศึกษาคนด้อยความสามารถ หลักสูตรการศึกษาวิทยาศาสตร์ หลักสูตรพลศึกษา หลักสูตรสุขศึกษา หลักสูตรบริหารการศึกษา หลักสูตรนิเทศการศึกษา-พัฒนาหลักสูตร หลักสูตรจิตวิทยาการศึกษา หลักสูตรจิตวิทยาการปรึกษา หลักสูตรจิตวิทยาสังคม หลักสูตรจิตวิทยาพัฒนาการ หลักสูตรโสตทัศนศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา หลักสูตรอุดมศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน

คณะนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาโท 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการหนังสือพิมพ์ หลักสูตรการสื่อสารมวลชน หลักสูตรการประชาสัมพันธ์

คณะเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาโท 1 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ ประกอบด้วยหลักสูตรระดับปริญญาโท 1 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรนิติศาสตร์

สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาโท ในแต่ละคณะสาขาสังคมศาสตร์ ที่ไม่นำมาวิเคราะห์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 7 หลักสูตร จากคณะวิชา ดังนี้

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ประกอบด้วย 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรการบัญชีทั่วไป หลักสูตรการต้นทุน หลักสูตรการบุคลการและการจัดการ หลักสูตรการตลาดและการธนาคาร สำหรับเหตุผลที่ไม่นำหลักสูตรดังกล่าวมาร่วมในการพิจารณาเพราะหลักสูตรการบัญชีทั่วไป และหลักสูตรการต้นทุนเป็นหลักสูตรที่ปิดรับนิสิตเข้าศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 จึงทำให้วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบไม่ได้ และหลักสูตรบุคลการและการจัดการ หลักสูตรการตลาดและการธนาคาร ยังไม่เปิดรับนิสิตเข้าศึกษา จึงทำให้ไม่มีข้อมูลในการวิเคราะห์

คณะรัฐศาสตร์ ประกอบด้วย 1 หลักสูตร คือหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ซึ่ง เป็นหลักสูตรที่มีการอนุมัติ แต่ยังไม่ได้เปิดรับนิสิตเข้าศึกษา

คณะครุศาสตร์ ประกอบด้วย 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรพัฒนศึกษา ซึ่งเพิ่งเปิดรับนิสิตเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2536 จึงไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบได้ และหลักสูตรการบริหารการพยาบาล ซึ่งได้ปิดรับนิสิตเข้าศึกษา และมีการเปิดนิสิตเข้าศึกษาในหลักสูตรการบริหารการพยาบาล สังกัดคณะพยาบาลศาสตร์แทน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปีงบประมาณ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป และให้ใช้ปี พ.ศ. ที่ถัดไปนั้นเป็นชื่อปีงบประมาณนั้น

คณะวิชาทางสาขาสังคมศาสตร์ หมายถึง คณะวิชาที่เน้นการสอนทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะครุศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์

ค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดิน หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่สำนักงานงบประมาณจัดสรรให้แต่ละคณะวิชา และสถาบันต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ในรูปของค่าใช้จ่ายหมวดต่าง ๆ

ค่าใช้จ่ายจากเงินทุนคณะ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายจากเงินที่ได้รับจากการเก็บค่าหน่วยกิต และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ค่าใช้จ่ายนี้แยกเป็นรายหมวดค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับเงินงบประมาณแผ่นดิน

ค่าใช้จ่ายจากเงินทุนบัณฑิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย อันเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการผลิตนิตยระดับบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตร ซึ่งมีแหล่งที่มา คือ จากเงินงบประมาณแผ่นดินและเงินทุนบัณฑิต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายจากการเก็บค่าหน่วยกิต และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ของนิตยระดับบัณฑิตศึกษาทุกหลักสูตร

ค่าใช้จ่ายต่อคนปี หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปสำหรับการผลิตนิตยระดับปริญญาโท 1 คน ในปีงบประมาณที่กำลังพิจารณา โดยที่ไม่ได้คำนึงว่านิตยคนนั้นจะลงทะเบียนเรียนเป็นจำนวนหน่วยกิตมากน้อยเพียงใด และใช้เวลาในการศึกษายาวนานเท่าใด

ค่าใช้จ่ายต่อคนปีเต็มเวลา หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปสำหรับนิตยหนึ่งคนที่ลงทะเบียนเต็มเวลา คือ 24 หน่วยกิตต่อปีการศึกษา ในระดับปริญญาโท

ค่าใช้จ่ายต่อผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เสียไปสำหรับการผลิตนิตยระดับปริญญาโท 1 คน

ค่าใช้จ่ายดำเนินการ หมายถึง จำนวนเงินสำหรับนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงานเพื่อการศึกษา เมื่อใช้แล้วถือว่าหมดไปเป็นปี ๆ โดยแยกเป็นรายหมวดค่าใช้จ่าย ดังต่อไปนี้

- หมวดเงินเดือน หมายถึง เงินที่จ่ายให้แก่ข้าราชการทุกประเภทเป็นรายเดือน โดยมีอัตราที่กำหนดไว้แน่นอน ในบัญชีถือจ่ายเงินเดือนประจำปี ที่กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบยืนยันว่าถูกต้องแล้ว สำหรับงานวิจัยนี้ได้แยกค่าใช้จ่ายหมวดเงินเดือน ออกเป็นหมวดเงินเดือนของบุคลากรสาย ก (อาจารย์) และหมวดเงินเดือนของบุคลากรสาย ข และ ค
- หมวดค่าจ้างประจำ หมายถึง เงินที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ โดยมีอัตราที่กำหนดไว้แน่นอนในบัญชีถือจ่ายค่าจ้างประจำที่กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบว่าถูกต้องแล้ว รวมถึงเงินที่กระทรวงการคลังกำหนดให้จ่ายในลักษณะค่าจ้างประจำ ได้แก่ ค่าจ้างนักการภารโรง พนักงานขับรถ
- หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมายถึง เงินที่จ่ายเป็นค่าแรง สำหรับการทำงานปกติแก่ลูกจ้างชั่วคราวของส่วนราชการ

- หมวดค่าตอบแทน หมายถึง เงินที่จ่ายตอบแทนให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้ทางราชการ เช่น เงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ เงินค่าสอนพิเศษ เงินค่าล่วงเวลา เป็นต้น สำหรับในงานวิจัยนี้ ค่าใช้จ่ายในหมวดค่าตอบแทนนี้ ได้แก่ เงินค่าสอนพิเศษ เงินค่าเบี้ยประชุม เงินค่าตรวจกระดาษคำตอบ เงินค่าอาหารทำการนอกเวลา และเงินค่าสมนาคุณต่าง ๆ
 - หมวดค่าใช้จ่าย หมายถึง รายจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรับรองและพิธีการและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติราชการที่ไม่เข้าลักษณะค่าใช้จ่ายหมวดอื่น ๆ ได้แก่ ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าพาหนะ ค่าที่พัก และค่าจ้างเหมาบริการ เช่น ค่าซ่อมแซม ครัวภัณฑ์และทรัพย์สิน
 - หมวดค่าวัสดุ หมายถึง รายจ่ายเพื่อซื้อสิ่งของซึ่งโดยสภาพย่อมสิ้นเปลือง เปลี่ยนหรือสลายตัวในระยะเวลาสั้น สิ่งของที่ส่วนราชการซื้อมาเพื่อบำรุงรักษา หรือซ่อมแซมทรัพย์สิน และวัสดุซึ่งมีอายุการใช้งานยาวนาน แต่มีราคาหน่วยหนึ่ง หรือซื้อครั้งหนึ่งไม่เกิน 1,000 บาท ได้แก่ วัสดุสำนักงาน วัสดุวิทยาศาสตร์ เป็นต้น
- อนึ่ง ในการวิจัยนี้ ได้รวมหมวดค่าตอบแทน หมวดค่าใช้จ่าย และหมวดค่าวัสดุ อยู่ในหมวดเดียวกัน เรียกว่า หมวดค่าตอบแทน ใช้สอยและวัสดุ
- หมวดค่าสาธารณูปโภค หมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าโทรศัพท์ และค่าไปรษณีย์โทรเลข
 - หมวดเงินอุดหนุน หมายถึง เงินที่จ่ายเพื่อช่วยเหลือหรือจ่ายเป็นค่าบำรุงแก่องค์การเอกชน นิติบุคคล หรือเพื่อกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สำหรับในงานวิจัยนี้ เงินอุดหนุนเหล่านี้ ได้แก่ เงินอุดหนุนเพื่อการค้นคว้าวิจัย และเงินอุดหนุนการศึกษา
 - หมวดรายจ่ายอื่น หมายถึง รายจ่ายต่าง ๆ ซึ่งไม่เข้าลักษณะรายจ่ายหมวดใดหมวดหนึ่ง ดังกล่าวข้างต้นและสำนักงานประมาณกำหนดให้อยู่ในหมวดนี้
- ค่าใช้จ่ายลงทุน หมายถึง เงินจำนวนสำหรับนำมาใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งเมื่อลงทุนครั้งหนึ่งแล้ว สิ่งเหล่านี้จะใช้งานไปได้อีกเป็นเวลานานตามสภาพของสินทรัพย์เหล่านั้น โดยค่าใช้จ่ายลงทุนแยกเป็นหมวดค่าใช้จ่าย ดังต่อไปนี้
- หมวดค่าครุภัณฑ์ หมายถึง รายจ่ายเพื่อซื้อหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งตามปกติมีลักษณะคงทนถาวร มีอายุการใช้งานยาวนาน และมีมูลค่าเกินกว่า 1,000 บาทขึ้นไป รวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการประกอบ จัดแปลง หรือต่อเติมสิ่งของ

ดังกล่าว ตลอดจนค่าใช้จ่ายในอันที่จะทำให้สิ่งของนั้นอยู่ในสภาพและสถานที่ที่จะใช้
งานได้ เช่น ค่าขนส่ง ค่าภาษี ค่าประกันภัย เป็นต้น

- หมวดค่าที่ดิน อาคารและสิ่งปลูกสร้าง หมายถึง รายจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่ง ที่ดิน
อาคาร และสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ซึ่งติดอยู่กับที่ดิน และอาคารสิ่งปลูก
สร้างนั้น และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการปรับปรุงที่ดิน และอาคารสิ่ง
ปลูกสร้าง มิใช่เป็นการซ่อมแซมตามปกติ สำหรับงานวิจัยนี้จะหมายถึงรายจ่ายที่เกิด
ขึ้นเนื่องจากการปรับปรุงอาคาร สิ่งปลูกสร้างเท่านั้น

สาขาวิชาหรือหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโทภาคปกติ ที่เปิด
สอนในภาคการศึกษาที่สอง ปีการศึกษา 2534 ปีการศึกษา 2535 และภาคการศึกษาที่หนึ่ง ปี
การศึกษา 2536 ของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
คณะครุศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และคณะนิเทศศาสตร์

จำนวนนิสิตที่ลงทะเบียน หมายถึง จำนวนนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตร ในชั้น คือ
จำนวนนิสิตชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 ปีที่ 4 และปีที่ 5 ที่ลงทะเบียนในหลักสูตร ของปีการ
ศึกษานั้น

จำนวนนิสิตเต็มเวลา หมายถึง จำนวนนิสิตที่คำนวณจากหน่วยกิตที่นิสิตลงทะเบียน โดย
ที่การคำนวณ จำนวนนิสิตเต็มเวลาใน 1 ปีการศึกษา หาได้จากการนำผลรวมของจำนวนหน่วยกิต
ที่นิสิตลงทะเบียนใน 1 ปีการศึกษา เฉลี่ยด้วยจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดให้ลงทะเบียนใน 1 ปี
การศึกษา โดยในระดับปริญญาตรี คือ 36 หน่วยกิตต่อปีการศึกษา และระดับปริญญาโท คือ 24
หน่วยกิตต่อปีการศึกษา หรือ ระดับปริญญาตรี คือ 18 หน่วยกิตต่อภาคการศึกษา และระดับ
ปริญญาโท คือ 12 หน่วยกิตต่อภาคการศึกษา

อาจารย์ หมายถึง ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ซึ่งดำรงตำแหน่ง อาจารย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์

วิทยากร หมายถึง ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และ/หรือมีประสบการณ์เฉพาะเรื่อง ซึ่ง
อาจารย์ผู้สอนรายวิชานั้น ๆ ขอให้บัณฑิตวิทยาลัยเชิญมาบรรยายเป็นกรณีพิเศษ เป็นครั้งคราว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิเคราะห์เรื่อง การวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงิน สำหรับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมศาสตร์ จะทำให้ทราบถึง สถานภาพของแหล่งที่มาของทรัพยากรการเงินในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนทราบถึงทางเลือกต่างๆ ที่เป็นไปได้ ในการจัดหาทรัพยากรการเงิน ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญ โดยเฉพาะในการวางแผน และกำหนดนโยบายของบัณฑิตวิทยาลัยหรือคณะวิชาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย